

SỞ NÔNG NGHIỆP VÀ PTNT TỈNH QUẢNG TRỊ

---o0o---

TÀI LIỆU ĐÀO TẠO NGHỀ
KỸ THUẬT TRỒNG VÀ CHĂM SÓC DƯA HÂU
(Dùng cho trình độ dưới 3 tháng)

Đơn vị biên tập:

Trường Trung học Nông nghiệp và PTNT Quảng Trị

Năm 2013

LỜI MỞ ĐẦU

Quảng Trị nằm trong vùng khí hậu nhiệt đới gió mùa, có nền nhiệt độ cao, chế độ ánh sáng và mưa, ẩm dồi dào, tổng tích ôn cao... là những thuận lợi cơ bản cho phát triển các loại cây trồng nông, lâm nghiệp.

Với khả năng phát triển tốt trên vùng đất cát khô và nhiệt độ cao, để phát triển cây dưa hấu trên diện rộng một cách hợp lý nhằm đem lại hiệu quả kinh tế cao cho người dân Quảng Trị, các ngành chức năng và chính quyền tỉnh cần có định hướng, giải pháp cụ thể cho khâu tiêu thụ dưa hấu, quy hoạch thành các vùng chuyên canh. Tỉnh Quảng Trị đang có kế hoạch phát triển diện tích cây dưa hấu lên 5.000 ha. Qua đó góp phần chuyển dịch cơ cấu cây trồng trên vùng đất cát, dần đưa cây dưa hấu thành một trong những cây trồng chủ lực trong hệ thống cây trồng của tỉnh. Ngoài ra, tỉnh Quảng Trị có thể tận dụng điều kiện thuận lợi về vị trí địa lý để xuất khẩu dưa hấu sang nước bạn Lào và các tỉnh lân cận qua con đường xuyên Á, và tuyến Quốc lộ 1A.

Để đáp ứng với nhu cầu thực tế, chúng tôi tiến hành biên soạn giáo trình **“Kỹ thuật trồng và chăm sóc cây dưa hấu”** Bộ giáo trình gồm 05 chương:

Chương 1: Sơ lược về cây dưa hấu

Chương 2: Đặc tính thực vật học và yêu cầu điều kiện ngoại cảnh.

Chương 2: Các giai đoạn sinh trưởng phát triển của cây dưa hấu.

Chương 4: Kỹ thuật trồng và chăm sóc.

Chương 5: Phòng trừ sâu bệnh

Giáo trình này sẽ được sử dụng từ 2013 trên địa bàn tỉnh Quảng Trị. Giáo viên dạy nghề dựa trên cơ sở của giáo trình để soạn giáo án cho phù hợp. Dù đã cố gắng nhưng chắc chắn không tránh khỏi thiếu sót, bất cập. Vì vậy trong quá trình sử dụng đề nghị các trung tâm, đơn vị tham gia dạy nghề góp ý để giáo trình hoàn thiện hơn.

CHƯƠNG I

SƠ LƯỢC VỀ CÂY DƯA HẤU

I/ Giới thiệu:

Cây dưa hấu có tên khoa học là *Citrullus lanatus* Thunberg, tên tiếng Anh là watermelon, thuộc họ dưa bầu bí Cucurbitaceae. Cây có nguồn gốc ở vùng nhiệt đới Châu Phi. Ngày nay dưa hấu được trồng rộng rãi ở nhiều nước trên thế giới như Trung Quốc, Ấn Độ, Hoa Kỳ, Mexico, Nhật Bản, Hàn Quốc, Philippin, các nước vùng Địa Trung Hải,

Ở nước ta dưa hấu được biết đến từ thời Vua Hùng Vương thứ 18 và dưa hấu là loại trái không thể thiếu trong những ngày Tết cổ truyền.

1/Giá trị kinh tế

Dưa hấu là sản phẩm dễ tiêu thụ, không chịu ảnh hưởng của sâu bệnh mà giá cả ổn định, mang lại giá trị kinh tế cao người nông dân trồng. Cụ thể như trong vụ xuân 2006, các hộ trồng dưa ở Nghệ An đều thu nhập từ dưa hấu đạt trên 50 triệu đồng/ha.

Tại tỉnh Quảng Trị, trồng dưa hấu đã đạt giá trị 50 triệu đồng/ha/năm, cao hơn rất nhiều lần so với trồng các loại cây khác trên cùng một diện tích (nếu trồng sản nông dân chỉ thu được 3 triệu đồng/ha, khoai lang được 6 triệu đến 7 triệu đồng/ha). Ngoài ra dưa hấu loại cây trồng có khả năng phát triển tốt trên vùng đất cát khô và nhiệt độ cao.

2/Về dinh dưỡng:

Dưa hấu có giá trị dinh dưỡng cao, có lợi cho sức khỏe con người. Trong trái dưa hấu chứa 90% nước, Protein, Lipit, Carbonhydrat, Caroten, đường, các chất khoáng như Calcium, Phospho, sắt, các vitamin như Thiamin (B₁), Riboflavin (B₂), Niacin (B₃), Acide ascorbic (C),

Trong các loại quả, dưa hấu chứa dịch quả phong phú nhất, hàm lượng nước đạt trên 96%. Trong nước dưa hấu chứa nhiều acid malic; acid glutamid; arginine; đường glucose; fructose; lyciumanid; bêta-caroten; vitamin A, B, C,

protid và các chất khoáng như calci, phosphor, sắt..., những thành phần này rất hữu ích cho cơ thể, hơn nữa dễ được hấp thu.

3/Về mặt y học:

Trong trái dưa chứa vitamin C làm tăng sức đề kháng của cơ thể. Chất Lycopene trong trái dưa là chất chống oxy hóa, giúp chống lại các bệnh về tim mạch, giảm khả năng mắc bệnh nhồi máu cơ tim. Chất Citrulline trong trái dưa vào cơ thể người chuyển hóa thành Arginine là acide amin có lợi cho tim mạch, tuần hoàn và miễn dịch. Chất Arginine còn làm tăng hoạt tính Nitrit oxit giúp thư giãn mạch máu mà không có tác dụng phụ nào, ngăn ngừa ung thư tuyến tiền liệt ở nam giới. Trong trái dưa hầu còn chứa nhiều kali và enzym super oxide dismutase có khả năng chống oxy hóa, giúp tế bào cơ thể phát triển tốt hơn và con người ít bị stress hơn.

Mới đây, một phát hiện mới của GS Bhimu Patil thuộc Viện Nghiên cứu rau, quả Texas, Hoa Kỳ, chất Arginine làm tăng hoạt tính Nitrit oxit làm thư giãn mạch máu giống như tác dụng của Viagra dùng cho nam giới.

4/Theo Đông y:

Dưa hầu có vị ngọt, tính hàn có công dụng giải khát, giải say nắng, có công năng thanh nhiệt tá hỏa, giải say rượu, lợi tiểu, cầm lại ra máu, dưa hầu tươi nghiền nát thoa nhiều lần trong ngày trị vết nẻ môi và những nốt mẩn đỏ ở da, đắp những lát mỏng dưa hầu lên mặt để trong nhiều giờ da dễ mịn màng căn mọng không bị rộp trong mùa hè,

Trong vỏ dưa chứa nhiều vitamin ankaloit có tác dụng giải nhiệt hết say nắng, còn ngăn chặn không cho cholesterol tích đọng ở thành mạch máu, có tác dụng chống xơ mỡ động mạch. Phần xanh của vỏ dưa hầu gọi là áo thủy của dưa hầu có thể chữa các chứng thử nhiệt, phiền khát, phù nề, tiểu tiện kém và miệng lưỡi viêm nhiệt.

Hạt dưa hầu có chứa dầu béo Xiturlin có tác dụng thanh nhiệt, nhuận tràng, dứt khát, trợ giúp cho tiêu hóa, dùng để hạ huyết áp, làm giảm triệu chứng viêm bàng quang cấp, giảm đau, cầm máu, chữa bí tiểu ở người lớn tuổi.

Tuy nhiên với người bị tiểu đường, suy thận, rối loạn tiêu hóa không nên ăn nhiều sẽ làm bệnh nặng thêm.

II/ Tình hình sản xuất dưa hấu ở Quảng Trị

Tỉnh Quảng Trị có tới 30.000 ha đất cát. Tuy nhiên diện tích trồng cây dưa hấu của toàn tỉnh Quảng Trị mới đạt gần 200 ha trong đó xã Triệu Sơn (huyện Triệu Phong) trồng 50 ha, Vĩnh Tú (huyện Vĩnh Linh) 40 ha...

Do thích hợp với điều kiện đất đai và khí hậu, cây dưa hấu ở Quảng Trị đạt năng suất khá ổn từ 10 đến 12 tấn/ha, chất lượng tốt. Nhiều mô hình trồng dưa hấu đã đạt giá trị 50 triệu đồng/ha/năm. Đây là một trong những cây trồng đạt hiệu quả kinh tế cao nhất trên vùng đất cát của tỉnh, cho thu nhập cao hơn rất nhiều so với các loại cây trồng khác trên cùng một diện tích. Thời gian gần đây, sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn tỉnh Quảng Trị đã đưa nhiều giống dưa mới về thay thế cho các giống địa phương như giống dưa Hắc mã nhân, Sugarbaby, Tiểu yến... đã nâng cao năng suất, chất lượng của cây dưa hấu. Tuy đem lại hiệu quả kinh tế cao, nhưng người dân nơi đây chưa dám phát triển mạnh loại cây dưa hấu để thay thế được những loại cây trồng ít hiệu quả, bởi vì đầu ra cho sản phẩm còn gặp rất nhiều khó khăn trong khâu tiêu thụ. Cho đến nay, trên địa bàn Quảng Trị chưa có một đơn vị, doanh nghiệp nào đứng ra để thu mua, tiêu thụ dưa hấu cho nông dân, người trồng dưa tự tiêu thụ sản phẩm trong tỉnh.

CHƯƠNG II

ĐẶC TÍNH THỰC VẬT HỌC – YÊU CẦU ĐIỀU KIỆN NGOẠI CẢNH

I/ Đặc tính thực vật.

1/ Thân cây dưa hấu:

Dưa hấu thuộc cây hằng niên, thân thảo, mềm, có gốc cạnh, dạng bò. dài từ 2 – 6m. Trên thân có nhiều lông tơ màu trắng. Thân có nhiều mắt, mỗi mắt có 1 lá, 1 chồi nách và vòi bám. Chồi nách có khả năng phát triển thành nhánh như thân chính, chồi gần gốc phát triển mạnh hơn chồi gần ngọn.

Thân cây dưa hấu, mỗi mắt có 1 lá, 1 chồi nách và 1 tua cuốn:

2/ Lá dưa hấu:

Có hai dạng lá là lá mầm và lá thật. Lá mầm là lá ra đầu tiên, tồn tại trong suốt quá trình sinh trưởng của cây, nuôi cây trong giai đoạn đầu, lá có hình oval hay hình trứng. Lá mầm là chỉ tiêu quan trọng để đánh giá sự sinh trưởng của cây ở giai đoạn đầu. Lá mầm to dày, phát triển cân đối hứa hẹn cây sinh trưởng mạnh, lá mầm nhỏ, mỏng, mọc không cân đối cây sẽ sinh trưởng yếu. Lá thật là lá đơn, mọc sen có chia thùy nhiều hay ít, sâu hay cạn tùy theo giống, lá đầu tiên có sẻ thùy cạn.

Lá thật đầu tiên xé thù cặn

3/ Hoa dưa hấu:

Là hoa đơn tính cùng cây, màu vàng có 5 cánh dính, 5 lá đài, hoa mọc đơn từ nách lá. Hoa cái có bầu noãn hạ, vòi nhụy ngắn, đầu nhụy có sẻ 3 thù. Hoa đực có 3 – 5 tiểu nhị, chỉ nhị ngắn. Hoa dưa hấu thụ phấn nhờ côn trùng. Trên cây dưa hấu hoa đực nhiều hơn hoa cái cứ 6 – 7 hoa đực thì có 1 hoa cái, hoa đực thường nở trước hoa cái.

Hoa đực.

Hoa cái

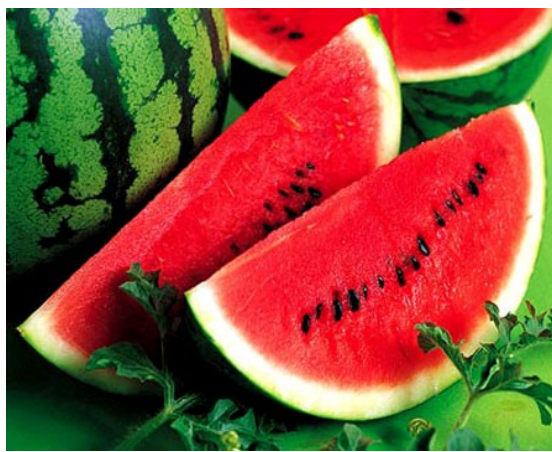
4/ Trái dưa hấu:

Có nhiều hình dạng từ hình cầu, hình trứng đến hình bầu dục, lúc còn nhỏ có nhiều lông tơ sau lớn lên lông tơ mất dần đến khi trái chín không còn lông tơ. Khi trái chín vỏ trái cứng, trên vỏ trái có đốm phấn trắng, các đường gân trên vỏ nổi rõ, vỏ láng. Vỏ trái có nhiều màu từ xanh đậm đến đen sang xanh nhạt, vàng, có sọc hoặc có hoa vân. Ruột có nhiều màu như màu đỏ, hồng, vàng nhạt, vàng nghệ.

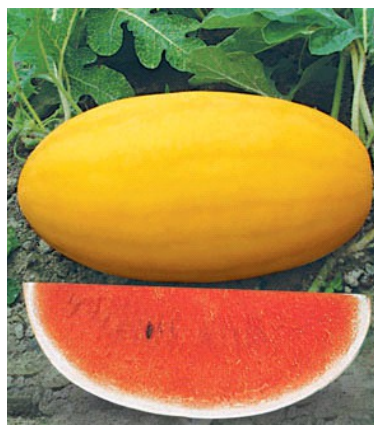
Dưa hấu ruột hồng và ruột vàng.

Dưa hấu ruột đỏ

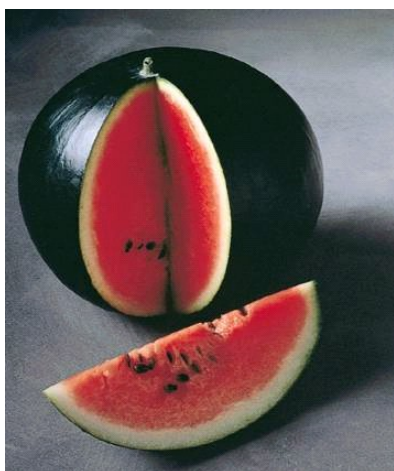

Dưa hấu vỏ vàng ruột đỏ.

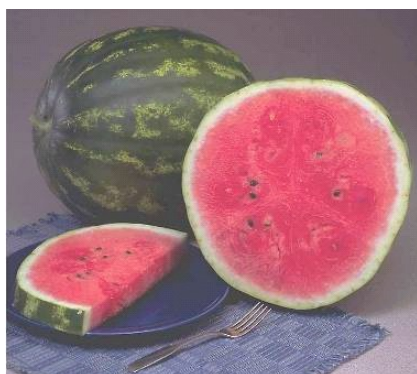

Người ta chia trái thành 6 dạng như sau:

- **Dạng sugar baby:** Dạng trái từ hình tròn đến dạng hình oval dài, oval ngắn, khối lượng trung bình từ 2 – 8kg, vỏ màu xanh đen, ruột đỏ, vỏ trái dày 1cm, thời gian sinh trưởng 55 – 75 ngày.

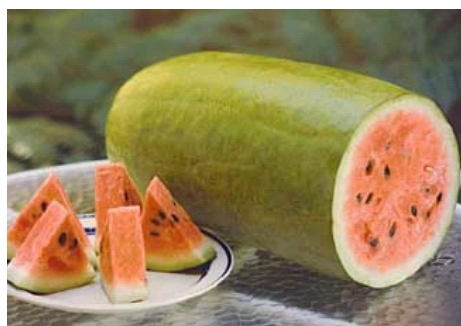
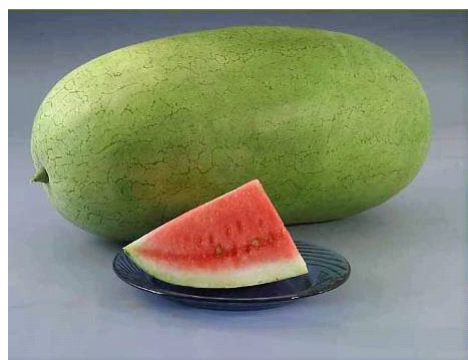
- **Dạng Crimson sweet:** dạng trái hình cầu, tròn, oval dài, oval ngắn, khối lượng trung bình từ 2 – 8kg. Vỏ trái nền xanh nhạt, mờ, sọc xanh đậm lem, chạy dọc thân trái đường nét không rõ, ruột đỏ, thời gian sinh trưởng 55 – 75 ngày.

- **Dạng châu Á:** Dạng trái hình tròn, oval ngắn, hình cầu, khối lượng trung bình từ 3 – 8kg. vỏ trái có có nền xanh nhạt, bóng có sọc xanh đậm, đường nét rõ chạy dọc thân trái, ruột đỏ. thời gian sinh trưởng 55 – 75 ngày.

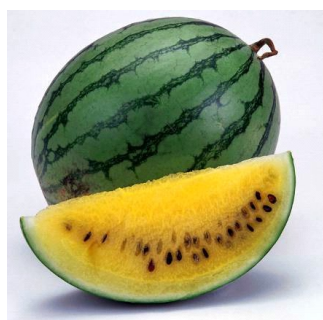

- **Dạng Charleston gray:** Dạng trái hình cầu, tròn, oval dài, khối lượng trung bình từ 2 – 9kg. Vỏ trái màu xanh nhạt, không có sọc, ruột đỏ, thời gian sinh trưởng 70 – 85 ngày.

- **Dưa hấu ruột vàng:** dạng trái tròn, hình cầu. Vỏ màu xanh đen, có loại vỏ màu xanh nhạt có sọc màu xanh đậm, ruột màu vàng chanh hoặc màu vàng nghệ, khối lượng trái từ 5 – 6kg, thời gian sinh trưởng 70 – 75 ngày.

Dưa hấu ruột vàng chanh - Dưa hấu ruột vàng nghệ.

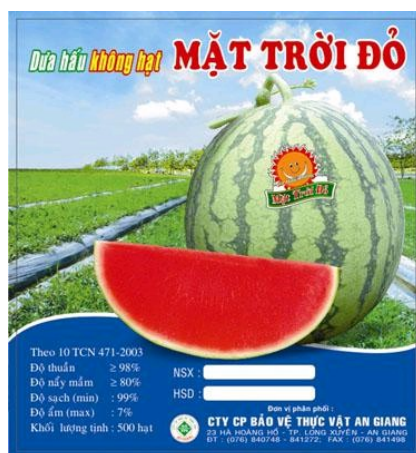
- **Dưa hấu không hạt:** Vào những năm 50 của thế kỷ 20, người Nhật đã tạo ra giống dưa không hạt bằng cách dùng Colchicine chiết xuất từ cây họ hành, xử lý lên đỉnh sinh trưởng của cây dưa hấu tạo ra thể tứ bội (4n). Dùng tứ

bội làm mẹ, nhị bội (2n) làm cha, tạo ra hạt tam bội (3n) bằng lai hữu tính. Muốn tạo trái tam bội phải lấy hạt phấn của cây nhị bội khác để thụ cho hoa tam bội vì cây tam bội không tạo ra tinh tử.

Trái dưa hấu tứ bội có số hạt rất ít, số hạt giảm 10 lần so với số hạt của trái nhị bội. Tỷ lệ nảy mầm của hạt tứ bội thấp, muốn duy trì dòng tứ bội rất đắt tiền. Hạt tam bội cũng có tỷ lệ nảy mầm kém, nên giá thành cây con đắt dẫn đến giá thành thương phẩm cao.

Để đáp ứng thị hiếu của thị trường ngày nay người ta bắt đầu chú ý đến dưa hấu không hạt.

Dưa hấu không hạt mặt trời đỏ.

- **Dưa hấu non:** Ngày nay, người ta lai tạo ra giống dưa hấu trồng để ăn trái non, dùng như một loại rau, cây dưa cho bò lên giàn để dễ thu hoạch.

Bê

5/ Hạt dưa hấu:

Có nhiều màu như màu đen, nâu, xám, đỏ nâu. Trên vỏ hạt đôi khi có chấm đen hoặc có vân. Trong trái dưa chứa 200 – 900 hạt.

6/ Rễ dưa hấu:

Rễ dưa hấu phát triển rất mạnh, rễ chính có thể ăn sâu từ 50 – 120cm, rễ phụ ăn lan rộng trên lớp đất mặt cách gốc 60 – 80cm. Nhờ bộ rễ phát triển mạnh nên cây dưa hấu chịu hạn tốt, rễ không có khả năng phục hồi do đó khi chăm sóc tránh làm đứt rễ.

II/ Điều kiện ngoại cảnh ảnh hưởng đến sinh trưởng và phát triển cây dưa hấu.

1/ Nhiệt độ:

Cây dưa hấu có nguồn gốc ở vùng nhiệt đới nên chịu được nhiệt độ cao, nhiệt độ thích hợp cho cây sinh trưởng và phát triển từ 20 – 30°C, tối thích 25 – 30°C, nhiệt độ thấp dưới 18°C cây sinh trưởng kém.

Hạt dưa hấu nảy mầm tốt ở nhiệt độ 28 – 30°C, nhiệt độ thấp dưới 18°C hạt khó nảy mầm.

Thời kỳ cây con, nhiệt độ ban ngày thích hợp để cây phát triển từ 28 – 30°C, nhiệt độ ban đêm là 20°C.

Thời kỳ ra hoa nhiệt độ thích hợp là 25°C, ở giai đoạn này thời tiết nóng quá hay khô quá ảnh hưởng đến sự thụ phấn.

Thời kỳ cây cho trái, phát triển trái và chín, nhiệt độ thích hợp từ 28 – 30°C. Nhiệt độ thấp trái phát triển chậm, vỏ dày, ruột có màu lợt làm giảm phẩm chất và năng suất trái.

2/ Ẩm độ:

Dưa hấu là cây chịu hạn, không chịu úng. Điều kiện khô ráo thuận lợi cho cây phát triển tốt. Giai đoạn cây ra trái và phát triển trái cây cần nhiều nước do đó cần cung cấp đủ nước ở giai đoạn này nếu thiếu nước sẽ ảnh hưởng đến sự phát triển của trái. Khi trái gần chín cần giảm nước để trái tích lũy nhiều đường làm tăng phẩm chất trái và độ ngọt của trái. Ngưng tưới nước trước khi thu

hoạch 5 – 7 ngày. Lưu ý cần cung cấp nước đều đặn nhất là giai đoạn cây mang trái không nên để đất quá khô khi tưới trở lại hoặc trời có mưa trái và thân dễ bị nứt.

Nếu nhiều nước trong đất cây ra nhiều rễ bất định trên thân làm cho cây hút nhiều nước và dinh dưỡng nên cây phát triển mạnh về thân, lá ảnh hưởng đến ra hoa, đậu trái. Thân lá phát triển mạnh gặp ẩm độ không khí cao, lá và trái dễ bị nhiễm bệnh thán thư, thân dễ bị bệnh nứt thân, chảy mủ.

Dưa hấu là cây không chịu úng do đó khi bị ngập rễ bị thối, làm lá vàng dẫn đến chết cây.

3/ Ánh sáng:

Dưa hấu là cây ưa sáng, cây cần nhiều ánh sáng nên trồng mật độ vừa phải không trồng quá dày để cây tiếp nhận ánh sáng đầy đủ cây mới sinh trưởng, phát triển tốt, ra hoa kết trái thuận lợi. Cường độ ánh sáng mạnh thúc đẩy cây trao đổi chất làm trái to, chín sớm và đạt năng suất cao. Thiếu ánh sáng thân bò dài, cây dễ nhiễm bệnh, khó đậu trái và trái non dễ rụng, năng suất giảm. Trong suốt thời gian sinh trưởng và phát triển của cây dưa hấu cần thời gian chiếu sáng tối thiểu 600 giờ.

4/ Gió:

Cần chú ý đến hướng gió khi trồng dưa hấu, tùy theo mùa mà bố trí cây dưa bò xuôi theo chiều gió, không nên bố trí hướng cây bò thẳng góc với chiều gió (ngược chiều gió), vì gió mạnh dễ làm lật dây, gãy ngọn, làm rụng hoa, trái non.

5/ Đất trồng dưa hấu:

Dưa hấu ít kén đất từ đất thịt nhẹ đến đất sét nặng đều trồng dưa được. Nhưng đất trồng dưa hấu thích hợp nhất là trên đất thịt nhẹ, đất cát pha có tầng canh tác dày, hoặc đất phù sa ven sông, đất thoát nước tốt, pH thích hợp cho cây dưa hấu phát triển 6 – 7.

Dưa hấu có rễ mọc sâu, chịu úng kém, chịu hạn khá nhất là khi cây đã trở bông, đậu trái. Cây không yêu cầu đất nghiêm khắc, cần chọn đất thoát nước tốt, cơ cấu nhẹ, tầng canh tác sâu, không quá phèn. Các vùng đất cát gần biển,

đất phù sa ven sông lý tưởng để trồng dưa hấu, chỉ cần chú ý tưới nước và bón phân. Đất cát pha hơi xốp, nhiệt độ đất dễ tăng cao, thoát nước nhanh có lợi cho bộ rễ phát triển, chất lượng dưa tốt, chăm sóc đỡ tốn kém.

Dưa hấu không nên liên canh, dễ thất bại vì cây bị bệnh nhiều như bệnh chạy dây, nứt thân, thời gian cách ly trồng dưa hấu càng lâu càng tốt. Đất trồng dưa nên cao, thoáng không bị bóng râm che, không bị gió bão.

6/ Yêu cầu dinh dưỡng:

Việc bón phân rất quan trọng vì nó quyết định năng suất và chất lượng trái dưa. Ngoài 3 dưỡng chất chính là N, P, K cây dưa rất cần calcium, magie và một số vi lượng khác.

Phân đạm: Giúp cây con tăng trưởng mạnh, cây lớn nhanh, nhất là thời kỳ cây ra hoa, sau khi hoa thụ phấn, đậu trái, phân đạm giúp cho trái lớn nhanh. Thiếu đạm cây sinh trưởng kém, các đốt trên thân ngắn, lá nhỏ, trái nhỏ.

Nếu bón nhiều đạm cây phát triển mạnh thân lá, sức chống chịu điều kiện ngoại cảnh của cây giảm, cây dễ bị sâu bệnh gây hại, cây khó đậu trái, trái non dễ rụng, trái chậm chín, trong trái tích nhiều nước, làm giảm phẩm chất trái, trái có vị nhạt, bảo quản khó, trái mau thối.

Phân lân: Rất cần thiết ở giai đoạn đầu, lân giúp bộ rễ phát triển mạnh, cây đâm cành mạnh, mau ra hoa, dễ đậu trái. Lân còn giúp cải thiện phẩm chất trái làm cho thịt trái chắc hơn.

Thiếu lân bộ rễ của cây dưa kém phát triển, tốc độ sinh trưởng của cây giảm, cây cho nhánh ít, lá mỏng, năng suất trái giảm.

Phân kali: Làm cứng cây, giúp cây chống chịu tốt với điều kiện ngoại cảnh, tăng khả năng chống bệnh của cây. Kali thúc đẩy quá trình chuyển hóa đường ở giai đoạn trái chín nên trái được ngọt hơn. Kali còn giúp cải thiện phẩm chất trái như làm thịt trái chắc, vỏ trái cứng để tiện việc vận chuyển và bảo quản trái được lâu hơn. Bón kali vào giai đoạn sắp thu hoạch làm tăng chất lượng trái như làm trái chín nhanh và màu sắc trái đẹp.

Chất vôi: Cây dưa hấu rất cần chất này, vì thiếu canxi dễ đưa đến tình trạng trái bị thối đít, bộ rễ của cây kém phát triển hoặc bị hư hại.

Chất magie: Là chất rất cần thiết trong sinh trưởng và phát triển của cây dưa hấu vì thiếu magie cây đậu trái kém. Lưu ý khi bón nhiều kali thì sự hấp thụ magie của cây dưa hấu bị giảm sút.

Sử dụng phân bón qua lá và chất điều hòa sinh trưởng: các loại phân bón qua lá bổ sung vi lượng cho cây dưa hấu như Supermes, HVP, Bayfolan, Yogen, Komix đều có thể sử dụng được. Nên ngưng phun phân khi cây ra hoa để dễ lấy trái. Sau khi chọn trái xong có thể phun phân trở lại.

Các chất kích thích ra rễ như Vipac 88, Agrispon, Sincocin pha nước tưới quanh gốc để kích thích bộ rễ phát triển nhanh hoặc cần phục hồi rễ khi rễ bị tổn thương do đất bị ngập úng, lưu ý không nên phun thuốc lên lá.

Các chất kích thích sinh trưởng như Dekamon, Atonic, 2,4 D sử dụng sau khi chọn trái xong có tác dụng làm cây hút nước mạnh hơn nên trái mau lớn và tích nhiều nước thường dẫn đến thịt trái bị úng nước, thối rữa khi trái chín do đó không nên sử dụng.

CHƯƠNG III

CÁC GIAI ĐOẠN SINH TRƯỞNG CỦA CÂY DƯA HẦU

I/ Giai đoạn nảy mầm:

Được tính từ khi hạt dưa hút nước đến khi hạt mọc mầm, thời gian này mất 72 giờ. Tức là sau khi ngâm hạt giống trong nước từ 3 – 4 giờ sau đó ủ hạt giống ở nhiệt độ 28 - 30°C cho đến khi hạt nứt nanh nảy mầm. Ở giai đoạn này gặp nhiệt độ dưới 18°C hạt không mọc mầm.

Hạt dưa.

II/ Giai đoạn cây con:

Cây sinh trưởng chậm, trong 15 ngày đầu cây ra lá thật chưa chẻ thùy. Nhiệt độ thích hợp cho cây con phát triển ở giai đoạn này là 20 – 28°C, ở giai đoạn này nếu trời lạnh cây sinh trưởng kém có thể dẫn đến chết cây.

III/ Giai đoạn sinh trưởng thân lá:

Sau khi hạt mọc mầm đến tuần thứ 3 cây bắt đầu ngã ngọn bò, nách lá xuất hiện tua cuốn, cây ra lá nhanh, sinh trưởng mạnh, chồi nách cũng bắt đầu mọc ra. Ở giai đoạn này cây cần cung cấp đủ nước để cây phát triển thân lá. Thời tiết ẩm thích hợp cho cây dưa phát triển ở giai đoạn này.

IV/ Giai đoạn ra hoa:

Khi dưa có 15 – 16 lá, hoa đực và hoa cái xuất hiện trên dây chính và dây nhánh, Ở giai đoạn cây bắt đầu ra hoa, hoa đực ra trước, hoa cái ra sau. Những hoa ban đầu thường nhỏ, hoa đực nhỏ ít phần, hoa cái có bầu noãn (nụ) nhỏ nên cần loại bỏ đợt hoa này. Khi cây đạt 16 – 18 lá, cây cho hoa cái to, bầu noãn (nụ) tròn, cuống dài, dễ thụ tinh, nụ có khả năng phát triển thành trái lớn. Ở hoa cái thì kích thước của vòi trứng quyết định sự đậu trái, vòi trứng có kích thước lớn hạt phấn đi vào bầu nhụy dễ, hoa dễ đậu trái. Ngược lại kích thước vòi trứng nhỏ hạt phấn đi vào bầu nhụy khó, hoa khó thụ phấn nên không đậu trái. Sau khi trồng 25 – 30 ngày cây ra hoa rộ, thời gian ra hoa kéo dài khoảng 30 ngày nhưng cần tập trung thụ phấn bổ sung (úp nụ) trong vòng 5 – 7 ngày. Lưu ý khi úp nụ dùng hoa đực và hoa cái nở trong 1 ngày. Hoa bắt đầu nở khi mặt trời mọc, thời gian thụ phấn bổ sung tốt nhất từ 7 – 9 giờ sáng. Các hoa cái ở xa gốc sẽ cho trái nhỏ, chín muộn nên cần loại bỏ để cây dồn sức nuôi những trái đã úp nụ. Ở giai đoạn này cây cần cung cấp đủ nước, dinh dưỡng, ánh sáng để tạo năng suất. Thời tiết ôn hòa, ấm áp ở giai đoạn này giúp cây ra hoa đậu trái thuận lợi.

Giai đoạn cây ra hoa, hoa đực ra trước sau đó hoa cái ra sau.

V/ Giai đoạn hình thành trái:

Sau khi hoa cái thụ phấn xong, trái phát triển nhanh trong 15 ngày đầu, lúc này sự phát triển của thân lá giảm dần. Ở giai đoạn này cây cần cung cấp đủ nước, dinh dưỡng, Thời tiết ôn hòa, ẩm áp ở giai đoạn này giúp trái phát triển tốt.

Sau khi hoa cái thụ phấn, 15 ngày đầu trái phát triển nhanh.

VI/ Giai đoạn trái chín:

Từ khi hoa cái thụ phấn đến trái chín mất khoảng thời gian từ 30 – 35 ngày tùy theo giống. Ở giai đoạn này trái lớn chậm, có sự biến đổi mạnh ở trong trái đưa về sinh hóa như hình thành sắc tố thịt trái, tích lũy đường đến khi trái chín ngọt. Giai đoạn này cần giảm lượng nước tưới để trái tích lũy đường tốt hơn, giảm lượng phân đạm, chú ý phân kali giúp trái tích lũy đường và cải thiện phẩm chất trái.

Các giai đoạn sinh trưởng của cây dưa hấu.

Gieo hạt	Trông	Ra hoa rộ	ĐỂ trái	Thu hoạch
0	7	30	40	70

CHƯƠNG IV

KỸ THUẬT TRỒNG VÀ CHĂM SÓC

I/ Kỹ thuật canh tác.

1/ Thời vụ gieo trồng:

Ở Quảng Trị có thể trồng 2 vụ : vụ Hè và Hè Thu, nhưng chủ yếu trồng dưa vụ Hè Thu.

2/ Làm đất:

Cày bừa phơi đất trước khi xuống giống 7 – 10 ngày làm cho đất tơi xốp thuận lợi cho bộ rễ dưa phát triển, kết hợp với bón vôi để tiêu diệt nguồn bệnh trong đất.

3/ Chọn giống:

Tùy theo mùa vụ chúng ta chọn giống thích hợp để đạt năng suất sản lượng cao. Sau đây đặc tính một số giống dưa đang hiện hành trên thị trường:

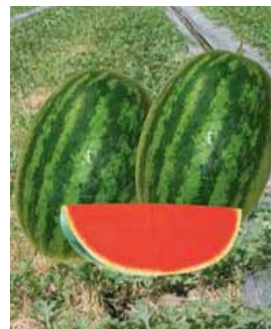
- Giống dưa F1 Tiểu Long NP - 404: Cho thu hoạch sau khi trồng 55 – 58 ngày. Giống kháng bệnh tốt, trái dạng oval, nặng 3,5 – 4,5kg, da xanh nhạt, vỏ mỏng dai, ruột đỏ đậm, thịt chắc.

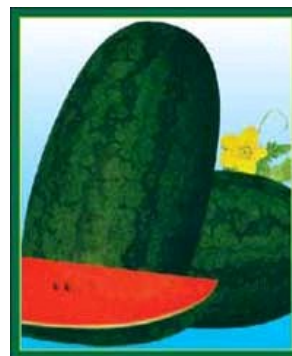
- Giống dưa F1 Báo Long NP – 900: Kháng bệnh tốt, trái dạng oval, nặng 4 – 6kg, da xanh nhạt có sọc xanh đậm, thịt chắc, độ ngọt > 14%.

- Giống dưa F1 Thành Long NP – 305: Kháng bệnh tốt, trái dạng Oval, nặng 3,5 – 4,5kg, vỏ mỏng, dai màu xanh có sọc đậm lem, thịt chắc, độ ngọt > 14%.

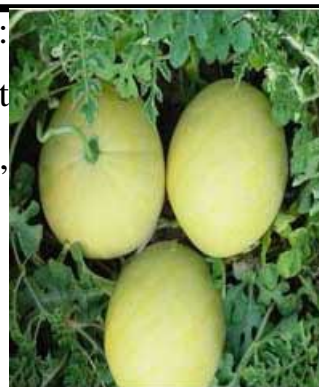
- Giống dưa F1 Hắc Mỹ Nhân 2888: Cho thu hoạch sau khi trồng 55 - 58 ngày. Giống kháng bệnh tốt, trái dài, nặng 4,5 – 5,5kg, da xanh có sọc đậm, vỏ mỏng dai, thịt chắc.

- Giống dưa F1 Green Long NP – W1: Cho thu hoạch sau khi trồng 75 – 80 ngày. Giống kháng bệnh tốt, thịt đỏ hơi hồng, dòn, độ đường đạt 12%.

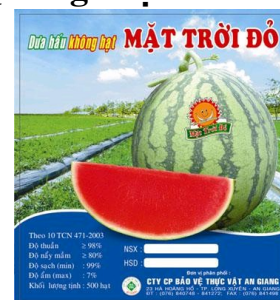

- Giống dưa F1 không hạt Yellow skin NP – 04:
Cho thu hoạch sau khi trồng 85 ngày. Cây phát triển rất khỏe, trái tròn, nặng 4 – 6kg, da màu vàng kim, ruột đỏ, độ ngọt 12%, vận chuyển tốt.

* Giống dưa được trồng ở Vĩnh Tú Vĩnh Linh Quảng Trị

Giống dưa mặt trời đỏ không hạt

Giống dưa Hoàn Châu

4/ Gieo trồng:

Ngâm ủ hạt giống: Hạt giống trước khi gieo cần ngâm ủ cho nứt nanh sau đó đem gieo trực tiếp ngoài ruộng hoặc gieo trong bầu. phôi hạt giống nơi có nắng nhẹ 1 – 2 giờ, để nguội, sau đó ngâm hạt vào nước ấm 2 sôi + 3 lạnh trong 4 – 5 giờ rồi vớt hạt giống ra rửa sạch, rồi gói hạt trong cái khăn sạch, để nơi ấm, nhiệt độ từ 28 – 30°C, tưới nước giữ ẩm thường xuyên, thời gian ủ 2 – 3 ngày thì hạt giống nứt nanh. Lượng hạt giống dùng cho 1 ha là 0,5 – 1kg.

- Gieo thẳng: Chuẩn bị đất, đào lỗ trên liếp sâu 10cm, bón phân hữu cơ hoai mục vào lỗ rồi phủ lên lớp đất sau đó gieo hạt giống đã nứt nanh vào hốc, mỗi hốc gieo 2 hạt rồi phủ lên một lớp tro trấu hay đất bột dày 2 – 3cm để lấp hạt. Lượng giống gieo thẳng cần 80 – 100g/ 1.000 m²

Ưu điểm của việc gieo thẳng: Đỡ tốn công làm bầu, cây phát triển mạnh trong giai đoạn đầu và rễ ăn sâu, cây không bị mất sức. Tuy nhiên đòi hỏi phải làm đất kỹ và giữ ẩm đất tốt tạo điều kiện cho cây mọc tốt, nếu làm đất không kỹ, đất giữ ẩm không tốt thì tỷ lệ cây hao hụt cao. Phải chuẩn bị một số cây con để trồng dặm.

- Gieo trong bầu: Bầu làm bằng lá chuối hay bao nylon (có đục lỗ cho nước thoát), bầu có kích thước từ 7 x 4cm – 9 x 6cm. Đất vô bầu gồm có phân hữu cơ hoai mục, tro, đất bột. Trộn theo tỷ lệ 1:1: 3, khử đất bầu với 1% vôi và thuốc Benlate – C hay Rovral (1 muỗng ăn canh cho 1 thùng đất). Cho đất vào bầu không nên nén quá chặt. Rồi gieo hạt nứt nanh vào bầu, mỗi bầu gieo 1 hạt, để hạt nằm ngang, rễ mầm hướng xuống dưới. Gieo xong phủ lên mặt một lớp đất xốp dày 1 – 1,5cm. Rãi Basudin hoặc Vibam để trừ kiến. Gieo hạt trong bầu cần 50 – 60g/1.000 m².

Chọn nơi có ánh sáng đầy đủ và thoáng gió để đặt bầu, tránh đặt bầu nơi râm mát làm cây dễ mọc vóng, cây ốm yếu. Chuẩn bị làm giàn để che mưa, bảo vệ cây con khi trời có mưa.

Ưu điểm của việc gieo trong bầu: Thuận lợi cho việc chăm sóc cây con, cây sinh trưởng đồng đều, ít hao cây con, tiết kiệm được giống và có thời gian chuẩn bị đất trồng được tốt hơn.

Mật độ gieo trồng: Mật độ gieo trồng ảnh hưởng đến kích thước trái, tùy theo mục đích gieo trồng từng vụ ta có thể chọn khoảng cách gieo trồng khác nhau. Trái thương phẩm đạt loại 1 nặng trên 3 – 4kg mới có giá trị kinh tế cao. Do đó mật độ gieo trồng vừa phải không quá dày để đạt được yêu cầu dưa loại 1. Khoảng cách gieo trồng 2,3 – 2,5m x 0,5 – 0,6m, bảo đảm mật độ 6.500 – 9.000 cây/ha. Trồng dưa hầu hết cần trái lớn 6 – 7kg để chưng tết trồng khoảng cách giữa 2 cây là 70cm, mật độ khoảng 500 cây/1.000m², trồng dưa trái nhỏ ăn chơi cần trọng lượng trái khoảng 2 – 3kg thì trồng với khoảng cách giữa 2 cây từ 40 – 50cm, bảo đảm mật độ 900 – 1.100 cây/1.000 m².

Cách trồng: Khi cây con đạt 1 – 2 lá thật (5 – 7 ngày tuổi) mang ra ruộng trồng. Đào 1 cái hố sâu sau cho khi đặt bầu vào thì mặt bầu ngang với mặt liếp, gỡ bỏ bao nylon hay lá chuối, lấp đất kỹ quanh bầu, khi trồng không nén đất quá chặt dưới đáy hố và cổ rễ.

5/ Dùng màng phủ nông nghiệp:

Màng phủ nông nghiệp có 2 mặt là màu đen và màu bạc. Khi dùng thì mặt màu đen úp xuống dưới, để mặt màu bạc ở trên, màu bạc phản chiếu mạnh ánh sáng có tác dụng sục sôi côn trùng như bọ lạch, rầy mềm, ... Dùng màng phủ đỡ tốn công làm cỏ, đất được giữ ẩm tốt cây dưa phát triển nhanh, tránh xói mòn, rửa trôi phân bón khi tưới nước hoặc trời có mưa, tránh được nước đọng trên mặt liếp khi trời có mưa, đất không bị đóng váng làm nghẹt rễ, hạn chế được sâu bệnh gây hại.

Trước khi trải bạt lên liếp, nên bón lót, khi trải bạt, kéo mép bạt sát mương nước để tránh cỏ mọc, sau khi trải bạt xong, cuốc đất chặn 2 mép bạt để tránh bị tốc lên khi có gió. Đục lỗ tròn đường kính 8 – 10cm cách đầu mương 20 – 30cm.

6/ Dưa hấu tháp gốc bầu:

Dưa tháp gốc bầu có ưu thế kháng được bệnh chết cây con do nấm Fusarium và có thể trồng dưa liên tục trên cùng nền đất. Có nhiều giống bầu bí được chọn làm gốc tháp, ở nước ta giống bầu Sao được chọn làm gốc tháp vì giống bầu này dễ để giống, có tính thích nghi rộng có thể trồng được ở nhiều vùng và sức sinh trưởng của loại bầu này rất mạnh.

Cách làm:

- Gieo hạt bầu vào bầu đất, khi hạt bầu mọc 2 lá mầm thì gieo hạt dưa hấu trong bầu đất sạch để trong cái nia, rồi lấp 1 lớp trấu dày 2 – 4cm, để hạt dưa nơi thoáng mát ít ánh nắng để mầm mọc dài, lá mầm mở chậm. Trước khi gieo hạt bầu hay hạt dưa đều ngâm ủ cho hạt nứt nanh rồi đem gieo.

- Khi cây bầu có lá thật cắt ngọn bầu, chỗ cắt sát 2 lá mầm, có thể tiến hành cắt ngọn bầu từ hôm trước, tiếp đến tạo 1 cái lỗ bằng ghim tre ở chỗ cắt trên cây bầu, tiếp đến cắt vát phần ngọn dưa hầu dài 3cm khi cây dưa chưa mở 2 lá mầm, rút ghim tre ra khỏi đọt bầu và gắn đọt dưa vào chỗ ghim tre.

- Trước khi thắp nên tưới đẫm gốc bầu, Sau khi thắp xong đặt cây thắp dưới mái che ở nơi kín gió 2 – 3 ngày, tưới nước thật nhẹ để ngọn dưa không héo. Khi ngọn dưa hoàn toàn gắn vào gốc bầu mới đem cây thắp ra nắng. Thời gian từ ngâm hạt bầu đến trồng cây thắp ra đồng mất 18 – 22 ngày.

7/ Bón phân:

Lượng phân sử dụng cho 2 sào 1.000m² là:

- Phân chuồng + phân hữu cơ: 2 – 3 tấn.
- Vôi 50 – 100kg.
- Super lân: 10kg
- NPK 13-13-0: 25kg + 11kg KCL + Ure: 15kg

Cách bón: toàn bộ phân chuồng + vôi + phân super lân + NPK (13-13-0), bón vào hốc hoặc trên mặt liếp.

Bón thúc: Phân ure 15kg + phân KCL 11kg. chia ra 6 lần bón như sau:

Lần 1: 7 – 10 ngày sau khi trồng bón cây hồi xanh hòa phân ure + kali với nước tưới quanh gốc. lượng dùng 2kg ure + 1,5kg kali.

Lần 2: 15 ngày sau khi trồng hòa phân ure + kali với nước tưới quanh gốc. lượng dùng 3kg ure + 2,5kg kali.

Lần 3: Khi cây ra hoa, 20 – 25 ngày sau khi trồng bón ure + kali vào gốc, lấp đất. lượng dùng 3kg ure + 2,5kg kali.

Lần 4: Bón thúc nuôi trái sau khi thụ phấn, đậu trái lượng dùng 3kg ure + 2kg kali. Hòa với nước tưới hay bón vào gốc.

Lần 5: 40 ngày sau khi trồng khi đậu trái lượng dùng 2kg ure + 1,5kg kali. Hòa với nước tưới hay bón vào gốc.

Lần 6: Trước khi thu hoạch 10 ngày hòa 1kg kali với nước tưới gốc cho trái ngọt.

Lần 4, 5, 6 chia làm 3 lần cứ 1 tuần bón phân 1 lần bằng cách hòa phân với nước tưới hay bón vào gốc. Sau khi thụ phấn, đậu trái xong khoảng 40 ngày sau khi trồng, chia làm 3 lần, cứ 1 tuần hòa phân vào nước tưới 1 lần hay bón phân khô vào gốc. Trước khi thu hoạch 10 ngày (lần 6) hòa loãng phân kali còn lại để tưới gốc cho trái ngọt.

Ngoài ra còn có thể dùng bã đậu nành ngâm với phân chuồng hoai để tưới thúc khi trái đang phát triển.

8/ Chăm sóc:

- Tưới nước: Lượng nước tưới và số lần tưới tùy theo giai đoạn sinh trưởng của cây giai đoạn cây còn nhỏ rễ chưa ăn sâu, rộng nên tưới nhiều lần trong ngày và tưới gần gốc. Trong điều kiện trời nắng gắt, cây con phát triển chậm để làm giảm nhiệt độ đất và không khí xung quanh cây cần tưới ướt cả mặt liếp. Khi cây lớn tưới xa gốc dần để rễ mọc lan rộng và tăng dần lượng nước tưới theo sự phát triển của cây. Tuyệt đối không tưới ngay gốc, trên lá dưa. Trên đất ruộng thường tưới mỗi ngày 1 – 2 lần, ruộng có phủ bạt tưới 3 – 5 ngày/ lần.

Tưới thấm bơm nước vào rãnh đối với đất cát bơm nước đầy rãnh ngang với mặt liếp để nước thấm từ từ vào liếp. Trên đất thịt pha sét hay đất ruộng lúa thì bơm nước vào tới mặt liếp, chờ cho nước thấm vào liếp 20 – 30 phút rồi xả nước ra, giữa mực nước cách mặt liếp 30cm là tốt nhất. Tưới thấm thường 2 – 4 ngày bơm tưới 1 lần.

Nên tưới nước vào buổi sáng để sau khi tưới nước nhiệt độ đất tăng dần lên do ánh sáng của mặt trời, rễ phát triển nhanh hơn, đồng thời ruộng dưa mau khô, hạn chế bệnh trên lá. Khi dưa mang trái cần cung cấp nước đều đặn và đầy đủ giữ ẩm độ đất tốt để trái phát triển đầy đặn, không bị nứt. Khi trái bắt đầu chín giảm lượng nước tưới từ từ và ngưng tưới trước khi thu hoạch 5 – 7 ngày.

- Sửa dây: Sau khi trồng 20 ngày cây bắt đầu bò vùi, tiến hành sửa dây, cố định vị trí của dây dưa, để cho các dây dưa bò song song khắp mặt liếp nhằm

tránh các dây dưa bò chồng chéo lên nhau để cây dưa tận dụng tốt ánh sáng một cách thuận lợi, giúp cây quang hợp tốt, giảm bớt sâu bệnh gây hại trên dưa và tiện lợi cho việc tuyển trái sau này.

Định hướng dây, để các dây dưa bò song song với nhau.

- Tỉa nhánh: Cắt bỏ những nhánh phụ không cần thiết nhằm giúp cây dưa tập trung dinh dưỡng nuôi những nhánh chính để lấy trái sau này. Tiến hành trước khi lấy trái mỗi cây dưa chừa 1 thân chính và 1 – 2 nhánh phụ. Nông dân thường chừa 2 nhánh phụ, cho bò song song với thân chính. Việc tỉa nhánh thực hiện sớm và thường xuyên khi chồi non mới ra 5 – 7cm, tỉa bỏ hết dây chồi, dây bơi đến khi dưa thụ phấn. Nên tỉa nhánh bằng kéo nhúng vào dung dịch Benlate – C hay Copper – B pha ở nồng độ 1 – 2% để ngừa bệnh. Nên tiến hành lúc trời nắng ráo để vết cắt mau khô. Khi trái dưa đạt chu vi khoảng 2 gang tay có thể bấm đọt.

- Thụ phấn bổ sung: Là biện pháp kỹ thuật quan trọng cần thiết trong việc canh tác dưa. Tiến hành vào giai đoạn hoa nở rộ sau khi trồng 25 – 30 ngày, lúc này dây dưa dài khoảng 1,5m, nên thụ phấn vào buổi sáng từ 7 – 9 giờ, thời gian thụ phấn bổ sung kéo dài 5 – 7 ngày. Cách làm chọn hoa đực mới nở, to, có nhiều phấn, ngắt bỏ những cánh hoa, chấm phấn đều lên nướm nhụy của hoa cái vừa mới nở. Thời gian thụ phấn bổ sung càng ngắn càng tốt để trái sau này lớn đồng đều hơn, dễ chăm sóc. Sau khi thụ phấn xong, khi trong ruộng dưa cho trái đều, trái lớn bằng trái chanh thì tiến hành chọn trái.

- Chọn trái: Để trái to và đồng đều nên để mỗi dây một trái, giai đoạn chọn trái khoảng 40 – 45 ngày sau khi trồng. Chọn trái ở vị trí lá 15 – 20 ở dây chính hoa cái thứ ba, thứ tư. Nếu dây dưa quá sung có thể chọn trái ở vị trí lá thứ 20 – 24 sẽ cho trái tốt hơn. Trên dây chính không tuyển được trái thì chọn trái trên nhánh, chọn dây mập nhứt để chọn trái ở vị trí lá thứ 8 – 12, hoa cái thứ hai, thứ ba. Chọn trái có cuống to, dài, bầu noãn lớn, tròn đầy, không bị sâu bệnh và lớn nhanh sau khi thụ phấn. Chọn trái xong cần cắm cây làm dấu và tỉa bỏ tất cả các trái khác đặng tự nhiên, các trái ra sau.

Chọn trái có cuống dài, to không bị sâu bệnh.

Sửa trái: Sau khi chọn trái xong và trái lớn bằng trái cam thì tiến hành sửa trái, để trái phát triển thuận lợi nên sửa trái ngay ngắn, lót rơm kê dít trái, thỉnh thoảng nên trở trái để màu vỏ được đồng đều, đẹp và trái không bị thối dít do trái tiếp xúc với đất ẩm lâu ngày.

Để mỗi dây dưa 1 trái.

II/ Thu hoạch.

Tùy thuộc vào thời gian sinh trưởng của giống mà chúng ta bắt đầu thu hoạch, khoảng 65 – 70 ngày sau khi trồng, khi độ chín đạt 70 – 80%, từ khi thụ phấn đến trái chín 30 – 35 ngày. Không nên để trái chín quá để bị thối nhũn. Trước khi thu hoạch cần ngưng tưới nước 5 – 7 ngày để trái được ngọt hơn và thời gian bảo quản được lâu hơn, trái ít bị thối. Ngưng phun thuốc hóa học trước khi thu hoạch 10 ngày để đảm bảo an toàn cho người sử dụng. Khi cắt dưa chừa cuống dài 8 – 10cm, dưa trồng đúng kỹ thuật có thể tồn trữ lâu từ 15 – 20 ngày sau khi cắt.

* *Cách nhận biết trái dưa chín như sau:*

- Trái đạt kích thước tối đa của giống.
- Vỏ trái có đốm phấn trắng.
- Chỗ tiếp xúc vỏ dưa và mặt đất có màu vàng.
- Dây, lá dưa, đầu tua ngay đốt trái chuyển vàng.
- Gõ nhẹ trên trái có tiếng trầm đục.

CHƯƠNG V

PHÒNG TRỪ SÂU BỆNH HẠI DƯA HẤU

I/ SÂU HẠI

1/ Rầy lửa, bọ trĩ, bù lạch (*Thrips palmi* Karny)

- Thành trùng và ấu trùng rất nhỏ có màu trắng hơi vàng, sống tập trung trong đọt non hay mặt dưới lá non, chích hút nhựa cây làm cho đọt non bị xoắn lại. Thiệt hại này kết hợp với triệu chứng do rệp dưa làm cho đọt non bị sượng, ngẩng đầu lên cao mà nông dân thường gọi là "bắn máy bay hay đầu lân". Khi nắng lên bù lạch ẩn nấp trong kẽ đất hoặc rơm rạ. Thiệt hại do bọ trĩ, bọ dưa có liên quan đến bệnh siêu trùng.

- Bù lạch sẽ phát triển mạnh vào thời kỳ khô hạn. Thiệt hại này cũng xảy ra ở những vùng chuyên canh rất trầm trọng. Nên trồng đồng loạt và tránh gối vụ, kiểm tra ruộng dưa thật kỹ để phát hiện sớm ấu trùng bù lạch.

- Bù lạch có tính kháng thuốc rất cao, nên thay đổi thuốc thường xuyên phun Confidor 100SL, Admire 50EC...0.5 - 1‰, Danitol 10EC 0.5-1‰.

Bù lạch hại dưa hấu

Ấu trùng

2/ Bọ rầy dưa (*Aulacophora similis*)

Bọ trưởng thành ăn lá non, tạo thành những đường vòng trên lá và chủ yếu khi cây dưa còn nhỏ có 4 - 5 lá (dưới 20 ngày tuổi), mật độ bọ cao có thể làm cây dưa trụi hết lá và đọt non, phát triển kém hoặc chết. Khi cây dưa lớn, lá có nhiều lông bọ dưa không phá hoại nữa. Bọ non sống trong đất ăn rễ và cắn gốc cây kể cả khi cây đã lớn, làm cây sinh trưởng kém có thể héo chết.

Sâu trưởng thành có cánh cứng màu vàng cam, hình bầu dục dài 6 - 7 mm, mắt đen, râu đầu dài. Sâu non dạng con sùng, màu trắng ngà, đầu màu nâu, chân ngực phát triển.

Bọ trưởng thành bò chậm chạp, hoạt động phá hoại vào sáng sớm và chiều tối, ban ngày trời nắng ẩn dưới tán lá hoặc trong đất. Trứng đẻ rải rác trên mặt đất quanh gốc dưa. Sâu non sống và hoa nhộng trong đất.

Có thể bắt bằng tay vào sáng sớm khi cây dưa còn nhỏ, để tránh lây lan sang vụ sau cần thu gom tiêu hủy cây dưa sau mùa thu hoạch, chất thành đống để dẫn dụ bọ dưa tập trung rồi phun thuốc. Rãi thuốc hạt như Sumi-alpha, Baythroit 5SL, Admire 50 EC 1-2 ‰.

3/ Rệp dưa, rầy nhót (*Aphis gossypii* Glover)

Còn được gọi là rầy mật, cả ấu trùng lẫn thành trùng đều rất nhỏ, dài độ 1-2mm, có màu vàng, sống thành đám đông ở mặt dưới lá non từ khi cây có 2 lá mầm đến khi thu hoạch, chích hút nhựa làm cho ngọn dây dưa chùn đọt và lá bị vàng. Rầy truyền các loại bệnh siêu vi khuẩn như khảm vàng. Chúng có rất nhiều thiên địch như bọ rùa, dòi, kiến, nhện nấm.. nên chỉ phun thuốc khi nào mật số quá cao ảnh hưởng đến năng suất. Phun các loại thuốc phổ biến như trừ

4/ Sâu ăn tạp, sâu Ổ, sâu đàn (*Spodoptera litura*)

- Thành trùng là loại bướm đêm rất to, cánh nâu, giữa có một vạch trắng. Trứng để thành từng ổ hình tròn ở mặt dưới phiến lá, có lông vàng nâu che phủ. Sâu non lúc nhỏ sống tập trung ở mặt dưới phiến lá nên gọi là sâu Ổ, khi lớn lên phân tán dần, mình có màu xám với khoang đen lớn ở trên phía lưng sau đầu, ăn lủng lá có hình dạng bất định, hoặc cắn đứt ngang thân cây con. Sau đó sâu thường chui vào sống trong đất, ẩn dưới các kẽ nứt hay rơm rạ phủ trên mặt đất, nhộng ở trong đất.

- Nên làm đất kỹ trước khi trồng vụ sau để diệt sâu và nhộng còn sống trong đất, xử lý đất bằng thuốc hạt. Có thể ngắt bỏ ổ trứng hay bắt sâu non đang sống tập trung.

- Nên thay đổi loại thuốc thường xuyên, phun vào giai đoạn trứng sắp nở sẽ cho hiệu quả cao: Sumicidin 10EC, Cymbus 5EC, Karate 2.5EC, Fenbis 2.5 EC, Decis 2.5 EC... 1 - 2% có thể pha trộn với Atabron 5EC từ 2-3 cc/bình xịt 8 lít.

5/ Sâu ăn lá (*Diaphania indica*)

- Bướm nhỏ, màu nâu, khi đậu có hình tam giác màu trắng ở giữa cánh, hoạt động vào ban đêm và đẻ trứng rời rạc trên các đọt non. Trứng rất nhỏ, màu trắng, nở trong vòng 4-5 ngày. Sâu nhỏ, dài độ 8-10mm, màu xanh lục có sọc trắng đặc sắc ở giữa lưng, thường nhả tơ cuốn lá non lại và ở bên trognăn lá hoặc cặp vỏ trái non. Sâu đủ lớn, độ 2 tuần làm nhộng

- Phun thuốc ngừa bằng các loại thuốc phổ biến trên đọt non và trái non khi có sâu xuất hiện rõ như thuốc trừ rệp dưa, bọ rầy dưa.

II/ BỆNH HẠI

1/ Bệnh chày dây, ngủ ngày, chết muộn, héo rũ (do nấm *Fusarium oxysporum* Schlechtendahl)

- Cây bị mất nước, chết khô từ đọt, thân đôi khi bị nứt, trên cây con bệnh làm chết rạp từng đám. Trên cây trưởng thành, nấm gây hại từ thời kỳ ra hoa đến tượng trái, cây dưa bị héo từng nhánh rồi chết cả cây sau đó hoặc héo đọt ngọt như bị thiếu nước. Vi sinh vật lưu tồn trong đất nhiều năm, bệnh này có liên quan ít nhiều đến tuyến trùng và ẩm độ đất. Nấm *Phytophthora* sp. cũng ghi nhận gây hại cho bệnh này. Nên lên liếp cao, làm đất thông thoáng, bón thêm phân chuồng, tro trấu, nhổ cây bệnh tiêu hủy.

- Phun Copper-B, Derosal 60WP, Rovral 50W, Topsin -M 50WP, Zin 80WP... 2 -3% hoặc Appencarb, Supper 50FL, Alliette 80WP, Ridomil 25WP, Curzate M8 ... 1-2% tưới vào gốc.

- Rãi Basudin 10 H 1-2 kg/1.000m² trừ tuyến trùng

- Tránh trồng dưa hấu và các cây cùng nhóm như bí đỏ, bó đao, dưa leo... liên tục nhiều năm trên cùng một thửa ruộng.

2/ Bệnh héo cây con, héo tóp thân (do nấm *Rhizoctonia* sp.)

- Cổ rễ bị thối nhũng, cây dễ ngã, lá non vẫn xanh. Nấm chỉ gây hại ở giai đoạn cây con, bệnh còn làm thối đít trái. Bệnh phát triển mạnh khi ẩm độ cao, nấm lưu tồn trên thân lá, rơm rạ, cỏ dại, lục bình, hạch nấm tồn tại trong đất sau mùa gặt lúa.

- Phun, Validacin 5L, Anvil 5SC, Rovral 50WP, Ridomil 25 WP 1 - 2%; Copper -B 2 - 3%, Tilt super 250 ND, Bonanza 100 (các loại thuốc trị bệnh đốm vằn trên lá đều trị được bệnh này)

3/ Bệnh thán thư (do nấm *Colletotrichum lagenarium*)

- Bệnh gây hại trên lá trưởng thành, vết bệnh có vòng tròn nhỏ đồng tâm, màu nâu sẫm, quan sát kỹ thấy những chấm nhỏ nhỏ li ti màu đen tạo thành các vòng đồng tâm, trên cuống lá và thân cũng có những vết màu nâu. Vết bệnh trên trái có màu nâu tròn lõm vào da, bệnh nặng các vết này liên kết thành mảng to gây thối trái. Bệnh xuất hiện nặng và thời điểm trồng dưa sớm vụ Noel do trời còn mưa hoặc ruộng tưới quá nhiều nước, ẩm độ cao.

- Phun Manzate 200, Mancozeb 80WP, Antracol 70W, Curzate M8, Copper-B, Topsin-M, Benlat-C 50WP nồng độ 2-3%.

4/ Bệnh bả trầu, nứt thân chảy nhựa (do nấm *Mycosphaerella melonis*)

- Bệnh này nông dân còn gọi là đốm lá gốc hay bả trầu. Vết bệnh lúc đầu là những chấm nhỏ màu nâu nằm thành từng đám như bị phun cổ trầu lên lá, vết bệnh ở bìa lá thường bị cháy nâu, sau đó héo khô. Trên thân nhất là nhánh thân, có đốm màu vàng trắng, hơi lồi, làm khuyết thân hay nhánh nơi bị bệnh. Nhựa cây ứa ra thành giọt, sau đó đổi thành màu nâu đen và khô cứng lại, vỏ thân nứt ra. Bệnh làm héo dây và nhánh.

- Tiêu hủy cây bệnh sau vụ thu hoạch. Tránh bón nhiều phân đạm, bệnh dễ phát triển và lây lan nhanh.

- Phòng trị bằng Topsin M, Manzate, Penncozeb, Ridomil, Derosal, Anvil, Copper B, Appencarb super 50 FL với nồng độ 1 - 2% hoặc Tilt 250 EC, Nustar 40 EC từ 2-3cc /bình phun 8 lít. Tránh bón nhiều phân đạm, bệnh dễ phát triển và lây lan nhanh.

5/ Bệnh đốm phấn (do nấm *Pseudoperonospora cubensis*)

- Vết bệnh hình đa giác có góc cạnh rất rõ, lúc đầu có màu vàng nhạt sau chuyển thành nâu; sáng sớm quan sát kỹ mặt dưới lá có tơ nấm màu trắng, vết bệnh lúc già rất giòn, dễ vỡ. Bệnh thường xuất hiện từ lá già ở gốc đi lên lá non, phát triển mạnh vào thời điểm ẩm độ cao.

- Phun Curzat M-8, Mancozeb 80 WP, Copper-zinc, Zin 80WP, Benlate-C 50 WP hoặc Ridomil 25WP 1-2 %.

Lưu ý:

* Nồng độ 1-2% = 10-20cc thuốc/bình 10 lít.

* Cần ngừng phun thuốc khoảng 7-10 ngày trước khi thu hoạch trái./.

MỤC LỤC